

פרשת ראה

"כִּי יִרְחִיב ה' אֶלְקֵיךָ אֶת גְּבוּלְךָ פֶּאֶשֶׁר דָּבָר לְךָ" (יב, ט).
מהי ההגדרה של 'כי ירחיב'?

בזמנו של הגאון מוילנא זיע"א, היה מעשה ביהודי שלווה מחברו מאה רובל. בשטר החוב נכתב כי הלווה ישיב את החוב בעבור ששה חודשים. כאשר הגיע זמן הפרעון, אמר הלווה למלווה שיש ברשותו רק מחצית הסכום, חמישים רובל, ואלו את המחצית השניה הוא ישיב לו 'כשירחיב'.

הסכים המאה להאריך את מועד הפרעון, אבל ביקש שיכתוב שטר חוב חדש על אותם חמישים רובלים, ואכן כך עשו: הלווה כתב שטר חוב על הסכום שנותר חייב, כאשר מועד הפרעון הוא 'כשירחיב'.

חלפה שנה, והלווה אינו משיב את הכסף. המלווה הלך לבדוק את מצבו הכלכלי של הלווה, והנה הוא רואה שהלה חי בכבוד רב. אם נצייר זאת בלשון ימינו, הוא רואה את הלווה הולך בחליפה חדשה, ושואל אותו מהיכן הכסף. הלה משיב כי היה מבצע 'סוף עונה' והוא רכש את החליפה בזול. לאחר מכן הוא רואה כי יש ללווה רכב, ולשאלתו מהיכן הכסף, משיב הלווה שזה רכב יד שלישי, במחיר מוזל. והנה הלווה עבר לדירה חדשה. הפעם המלווה כבר לא יכול היה להבליג, ותבע אותו לדין תורה. בבית הדין טען המלווה, כי לא יתכן שאדם יעבור לדירה חדשה, ולא יפרע חוב של חמישים רובלים.

בית הדין הסתכל בשטר החוב, וראה כי זמן הפירעון הוא 'כשירחיב'. שלחו שליחים לביתו של הלווה, לראות את תנאי חייו, והנה ראו שהלווה אמנם חי באופן נורמלי, אבל לא בעושר גדול. הוא אוכל מדי פעם בשר, אבל לא בכל יום. הסתפקו הדיינים האם אפשר כבר להגדיר את מצבו של הלווה כשירחיב, ולחייבו לפרוע את החוב. כאשר לא עלה בידם להכריע, הביאו את השאלה לפני הגאון מוילנא, כדי שיפסוק את הדין.

אמר להם הגאון מוילנא: יש גמרא מפרשת המגדירה מה זה 'כשירחיב'. הגמרא בחולין (דף פד.) אומרת: "תנו רבנן: 'כי ירחיב ה' אלוקיך את גבולך', לימדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא לתאבון. יכול יקח אדם מן השוק ויאכל? תלמוד לומר: 'וזבחת מבקרך ומצאנך'. יכול יזבח כל בקרו ויאכל, כל צאנו ויאכל? תלמוד לומר 'מבקרך' ולא כל בקרך, 'מצאנך' ולא כל צאנך. מכאן אמר רבי אלעזר בן עזריה: מי שיש לו מנה יקח לפסו [לקדרתו - רש"י שם] ליטרא ירק, עשרה מנה - יקח לפסו ליטרא דגים, חמישים מנה יקח לפסו ליטרא בשר, מאה מנה - ישפתו לו קדרה בכל יום".

מבואר בגמרא, שעל כל אדם לאכול לפי מצבו הכלכלי, וזה נחשב 'כי ירחיב'. אומרת התורה כי אל לו לאדם לאכול בשר, אלא אם כן יש לו חמישים מנה. אם יש לו חמישים מנה והוא אוכל בשר, הרי זו ראייה שהוא הגיע לכלל 'כי ירחיב'. כמה זה חמישים מנה? 'מנה' הוא ארבע מאות ושמונים גרם כסף. אם כן, חמישים מנה הוא עשרים וארבעה קילוגרם כסף. נמצא כי מי שיש לו נכסים בשווי זה, הרי זה בכלל 'כשירחיב'. מעתה צריך הלווה להישבע שאין לו נכסים בשווי חמישים מנה, ואין הוא בכלל 'כי ירחיב'. אז - יהיה פטור מלשלם את החוב לאלתר.

"כִּי יְהִי בָּךְ אֲבִיּוֹן... לֹא תֵאֱמַן אֶת לִבְּךָ וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת יָדְךָ... כִּי פָתַח תְּפַתַּח אֶת יָדְךָ לֹא וְהַעֲבַט תַּעֲבִיטְנוּ דִּי מַחְסְרוֹ אֲשֶׁר יַחְסֹר לּוֹ. כִּי לֹא יַחְדַּל אֲבִיּוֹן מִקְרֵב הָאָרֶץ עַל פֶּן אֲנֹכִי מִצְוָה לְאֹמֵר פִּתַּח תְּפַתַּח אֶת יָדְךָ לְאָחִיךָ לְעֵנִי וְלְאֲבִינִי בְּאַרְצְךָ" (טו, ח-חא).

לכאורה, יש לדקדק: מדוע בתחילה אמר 'די מחסורו אשר יחסר לו', ולבסוף (בפסוק יא) אמר רק: 'פתוח תפתח את ידך' - ולא הזכיר 'די מחסורו'?

ביאר הגאון רבי שאול הלוי זצ"ל, אב"ד האג, באופן נפלא: בנתינת צדקה צריך אמנם לתת 'די מחסורו אשר יחסר לו'. אולם הלא אמרו חז"ל (כתובות סח.): אמר רבי אלעזר: **בואו ונחזיק טובה לרמאי, שאלמלא הן היינו חוטאין בכל יום, שנאמר 'וקרא עליך אל ה' והיה בך חטא'. ורש"י מפרש: 'היינו חוטאים - שאנו מעלימין עין מן העניים, אבל עכשיו הרמאים גורמים לנו'.**

נמצא ש'בזכות' הרמאים אנו יוצאים ידי חובת צדקה בין בנתינת רבה ובין במעט. מעתה, לגבי עניי העיר, אנו יכולים לברר ולדעת אם הוא עני באמת או רמאי, אבל עני העובר ממקום למקום, איננו יכולים לדעת, ויש מקום לחשוש

שנא רמאי הוא. זהו אם כן הסבר הפסוקים: בתחילה נאמר "כי יהיה בך אביון מאחד אחיך באחד שעריך", ולגביו יכול אתה לדעת מה טיבו, משום שהוא מעניי עריך, ולכן אם אתה יודע בבירור שהוא עני, כי אז "פתוח תפתח את ידך לו והעבט תעביטנו די מחסורו אשר יחסר לו", כי ביודעך כי עני אמיתי הוא - עליך לתת לו די מחסורו.

אך לא כן בפסוק י"א, המדבר על עני העובר ממקום למקום, "כי לא יחדל אביון מקרב הארץ", ואין לדעת אם עני הוא או רמאי, "על כן אנכי מצוך" שבכל זאת לא תשלחנו ריקם, אלא "פתוח תפתח את ידך", אך מכל מקום אינך צריך לתת לו 'די מחסורו'!

"כִּי פָתַח תְּפַתַּח אֶת יָדְךָ לּוֹ" (טו, ח).

מעשה מרתק מסופר על הגאון רבי אהרון פפויפר זצ"ל, רבה של יוהנסבורג. אל בית מדרשו של הגאון הגיע נערה, ובקשה לדבר לכמה רגעים עם הרב. התייפחה הנערה בבכי והחלה מספרת: "מחר בערב אמורה אני להתארס, וטרם קניתי לאירוסים שעון זהב. אין ברשותי אפילו פרוטה לפרוטה, והיאך אוכל לרכוש שעון מזהב?!"

תגובתו של הרב היתה מדהימה: באצילותו המופלאה מיהר לשלוף מעל זרועו את שעון הזהב שלו (שהיה נראה ממש כחדש), "קחי נא את השעון שלי. אותו תתני מחר לארוסך". גם אילו היה מסתיים כאן הסיפור, היה די בכך כדי ללמוד כיצד נראים מנהיגי ישראל האמיתיים. אולם המעשה טרם נגמר: כעבור מספר שעות, כאשר עמד הרב לשוב לביתו, חשב לעצמו, 'הרי הרבנית בודאי תשים לב ששעון הזהב שקנתה עבורי נעלם. מה אומר לה, כיצד אוכל להסביר שוויתרתי על השעון היקר כל-כך?'. מה עשה הרב? נכנס אל חנות תכשיטים גדולה במרכז הקניות המקומי, וביקש מהמוכר לרכוש שעון זהב חדש. הוצגו לפניו מספר שעונים, ונטל לידיו את השעון הדומה ביותר לשעון הקודם שלו.

ניגש הרב אל המוכר, והתחיל מונה את שטרות הכסף על מנת לשלם. לפתע נשמע קולו של המוכר: "מתין כבודו כמה רגעים בבקשה. מיד נשוב אליך". פנה המוכר למשרד החנות, וכעבור כמה רגעים ניגש אל הרב אדם בלבוש מכובד, ומציג את עצמו כמנהל החנות. האיש לחץ בחום את ידי הרב, ובירכו ב'מזל טוב'. "על מה ולמה?", תמה הרב. השיב האיש: "אינך צריך לשלם מאומה עבור השעון היקר!... כבודו הוא הקונה המיליון בחנות!... בטח שמעת על המבצע הגדול שלנו!..."

הרי לנו השגחה פרטית מופלאה המלווה את עבדי ה'. ברוך המשלם שכר טוב ליראיו. (והערב נא)

"נָתַן תִּתֵּן לוֹ וְלֹא יָרַע לִבְּךָ בַּתְּתֶךָ לּוֹ" (טו, י).

המשנה במסכת אבות (ה, יג) מבחינה בין ארבעה סוגי נותני צדקה, וזה לשון המשנה: "ארבע מידות בנותני צדקה: הרוצה שיתן ולא יתנו אחרים - עינו רעה בשל אחרים; יתנו אחרים והוא לא יתן - עינו רעה בשלו; יתן ויתנו אחרים - חסיד; לא יתן ולא יתנו אחרים - רשע!".

הקשה המהרי"ט אלגזי זצ"ל: מאחר והמשנה פותחת "ארבע מידות בנותני צדקה", כיצד אחת מן המידות היא "לא יתן ולא יתנו אחרים", הרי באופן הזה אין כאן 'נותני צדקה' כלל!

וביאר באופן נפלא, ע"פ דברי הגמרא בסוטה (דף כא): "היכי דמי רשע ערום? - אמר רבי אבהו: זה הנותן דינר לעני להשלים לו מאתיים זוז. דתנן (פאה ח, ה) 'מי שיש לו מאתיים זוז לא יטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני. היה לו מאתיים חסר דינר - הרי זה יטול'."

ומאחר ואותו אדם שהיה 'לא יתן ורוצה שלא יתנו אחרים' מוגדר במשנה כ'רשע', ואף על הנותן דינר לעני להשלים למאתיים זוז, מוגדר בגמרא כ'רשע ערום', יש לומר שמדובר במשנה על אדם שנותן לעני רק מעט, דינר, כדי להשלים למאתיים זוז, וכך לא יוכל העני לקבל לקט שכחה ופאה.

ולפי זה, אלו הם דברי המשנה: "לא יתן" - הוא אינו נותן אלא מעט מאד, אך הנתינה היא שלא כדי על מנת ש"ולא יתנו אחרים" את הלפט שכחה ופאה, הוא הנקרא 'רשע'!

מהדהדת הגמרא בפרק "אלו מציאות": "מנין לאבידה ששטפה נהר שהיא מותרת... שאבודה ממנו ומכל אדם". כשזכר בה הוא התייחס יותר והרהר בעוגמה על התסבוכת אליה נקלע.

ילדיו לא הבינו מה קרה, והוא שיתף אותם בקצרה מבלעי להדאיג אותם. אחד מהם החליט לצלול קצת ולחפש מתחת למים את המשקפיים, אך ללא הועיל.

לפתע הרגיש ר' מאיר שחפץ מתכתי נתקע בין רגליו. הוא ניסה להסירו אך לא הצליח. הוא התכופף להרימו ולבדוק מהו, ולתדהמתו הרבה הוא מבחין במשקפיו האבודות. הוא הודה לקב"ה על הסיעתא דשמיא המיוחדת לה זכה, ומיהר לשותף את ילדיו, ששמחו גם הם במציאת המשקפיים.

הוא נדהם שהוא מצא את המשקפיים בחוף כה עמוס מתרחצים, ושהם הגיעו עד אליו ממש, למרות שהם נפלו במרחק ניכר של כמה מטרים מהמקום שמצא אותם!. ההודאה שבליבו לקב"ה פרצה ועלתה לה.

בהגיע הזמן יצאו מהמים, התלבשו ופנו לעבר המקום בו סיכמו להיפגש עם אשתו והילדות. הוא הודה לקב"ה שאשתו לא היתה שותפה באותם הרגעים הקשים והמביכים, וסיפר להם על הנס המיוחד לו זכה.

כולם שמחו והתארגנו לנסיעה הארוכה מרוצים ועייפים. לאחר כמה שעות הגיעו לביתם בריאים ושלמים.

בערב, כשחזר ר' מאיר מתפילת ערבית, כל הבית היה שקט ורגוע. תכולת המזוודות כבר פורקה והוחזרה למקומה. ר' מאיר שאל את רעייתו, כשהוא לוגם מכוס הקפה שמזוגה לו: "אני לא מבין רק כמה זכית לסייעתא דשמיא כה מופלאה במציאת המשקפיים, לא מצאתי תשובה לזה. מה את אומרת?"

אשתו חשבה מעט, והשיבה: "נראה לי שכל זה הוא בזכות ההתגברות בבוקר בויתור המסלול, למרות אכזבתך ואכזבת הילדים..."

הוא הופתע, אך מיהר להסכים עימה בחיוך...

"ועונם עניו מראות ברע... מלך ביופיו תחזינה עיניו תראינה ארץ מרחקים" (ישעיה לג, טו-יז)...

(תודה לסופר עוודד מזרחי על העברת הסיפור)

הצועדת לפניהם, ההולכים בערבוביא וללא כל הפרדה. היא הסבה את תשומת ליבו לכך, והציעה לו לעקוף אותם מכיוון שביל אחר שהיה שם.

הם עשו כך, אך גם שם התברר שיש קבוצה גדולה של בית ספר חילוני מעורב הצועדים בסמוך, ואין אפשרות להימלט מראיית מראות אסורות, גם אם יוריד את משקפיו.

ר' מאיר הבין במהירות שהמראות שהם עלולים לראות לא יוסיפו קדושה וטהרה לו וילדיו הרצים, כחך בדעתו שתי שניות, והחליט: 'אנו חוזרים הביתה!'

הוא הודיעה זאת לאשתו, שמייהרה להסכים. הילדים התאכזבו מאד לשמוע על כך, אך החלו לצעוד בדרך חזרה, מאוכזבים ועצובים. ר' מאיר עודד אותם והסביר להם על חשיבותינו בתור בני מלכים ששומרים על עצמנו ולא מתנהגים ככל אדם פשוט. הוא הבטיח להם פיצוי והם התעודדו קימעה.

בדרך חזרה, החליט ר' מאיר לקחת את ילדיו שוב לכינרת, בתור פיצוי על ביטול המסלול. הם הגיעו לחוף 'כינר' הנפרד, וירדו מהרכב לכיוון החוף. ר' מאיר והילדים פנו לכיוון איזור הרחצה המיועד לגברים, ואילו אשתו פנתה לכיוון הנשים.

זאטוטי וחצו והשתובבו במים, ור' מאיר שחה קצת לכיוון העמוק יותר. לפתע, בתנועה לא זהירה, נשטמו משקפיו של ר' מאיר למים. הוא הרכיב משקפיים במספר גבוה, וכעת הוא ראה בקושי.

הוא ניסה לחפש במקום הנפילה במשך כמה דקות אך העלה חרס בידו. הוא חזר ללא משקפיו לילדיו שהמתינו לו בקידמת החוף. הוא אחז את גודל האבידה, את עלותן הגבוהה של המשקפיים שאותם קנה לא מזמן, ושבעצם, מבלי זה, הם תקועים בחוף ללא אפשרות לצאת. בתור נהג נאסר עליו לנהוג ללא משקפיו, וגם אם ימצא טרמפ לכיוון העיר, הרי יום ג' היום, ועד שיגיע יהיה כבר אחה"צ, בו רוב החנויות סגורות.

כל נהג שעבר פעם חווייה דומה, יודע עד כמה הדבר אינו פשוט. הוא הרגיש חסר אונים והתפלל לה' מקירות ליבו שהענין יסתיים בטוב ושיגיעו לביתם במהירות. לאחר התפילה הוא נרע קצת וחשב כיצד לכלכל את צעדיו. הוא החליט שאין טעם לצאת מעכשיו מהמים, שכן עוד לא הגיעה השעה שקבע עם רעייתו.

הוא החליט לחזור בכל מקרה למים, כשבמוחו

יהיה זה בין-הזמנים של חודש אב התשע"א. ר' מאיר ורעייתו המתגוררים בקרית ספר, תכננו לצאת עם חמשת ילדיהם לטיול בן כמה ימים בצפון הארץ. לצורך כך הם ביררו על דירת נופש מאובזרת בעיה"ק טבריה, שתענה על צרכיהם. לאחר כמה טלפונים הם מצאו דירה מצויינת וקבעו את מועד היציאה ליום שישי בבוקר.

בליל שישי שלפניו, הגיע לעיר דרשן נודע ור' מאיר החליט להשתתף בדרשתו. הרב דיבר בין היתר בדרשתו על כך שהמטיילים יראי השמיים יזהרו מלהסתובב במקומות אשר יש שם ערבוביא ופריצות. הדבר מזיק לנפשנו ולנפש הילדים הטהורים, וחבל לאבד השקעה של שנה, שיורדת לטמיון בטיול מפוקפק אחד.

ר' מאיר לקח את הדברים לתשומת לבו. כשחזר לביתו סיפר לרעייתו את תימונת השיחה, ואמר לה גם על כך שהרב דיבר על שמירת העיניים במסלולים. נראה שהיא קיבלה את הדברים בהבנה מלאה.

בערב שבת קודש השכים ר' מאיר קום עם ילדיו, ונסעו לכיוון טבריה. הם הגיעו אליה בשעות הצהריים המוקדמות ופנו להתארגן בדירתם. אכן, הדירה היתה מושלמת: איזור חרדי, כיווני אוויר טובים ונוף לכינרת. הילדים אילו ושמחו ופנו למנוחת הצהריים.

השבת עברה עליהם בטוב ובנועימים, וכן גם הימים שלאחריה. הם פקדו את קברות הצדיקים שבטבריה, התפללו במירון ורחצו בכינרת. ביום שלישי, היום האחרון לשהותם בצפון, תיכנן ר' מאיר לקחת את ילדיו למסלול יפיה המיועד למשפחות שהמליץ לו ידיד טוב, כסיום מוצלח לנופש המשפחתי.

לצורך כך הוא ביקש מהילדים לקום מוקדם ולהתארגן. בעוד ר' מאיר פונה עם ילדיו לתפילה בנץ, ארגנה רעייתו את הדירה והמזוודות. לאחר כמה עיכובים קטנים הם יצאו מהדירה, אך כמה פקקים באיזור הכינרת גרמו להם להתעכב עוד בדרך.

וכידוע, כמו בכל מסלול, לקח לו גם זמן למצוא את המסלול עצמו. עד שמצאו אותו השעה כבר היתה קרובה ל-10 בבוקר. הם התארגנו ליציאה למסלול, והחלו לצעוד בצוותא. לאחר כמה עשרות מטרים, מבחינה אשתו של ר' מאיר בקבוצת תיירים גדולה

פנייה לשבת
בענייני הלכה ואגדה

נופש 'בין-הזמנים' אב - בירושלים או בצפת?

המקובל רבי אברהם אזולאי זצ"ל (סבו של החיד"א), כתב בספרו 'חסד לאברהם' (מעין ג, נהר יג), שהעיר צפת ת"ו יש בה מעלה מיוחדת שהיא רומזת למידת נצח, וכמספר קטן היא כמנין השם אה"ה, לרמז שמתנהגים עם הדר בו ב"ג מידות הרחמים היוצאים משם זה, ועל כן העיר צפת היא מן ערי המקלט. מה גם שצפת היא בגימטריה קטנה כ"א, ועם הכלל הוא כנגד כ"ב אותיות התורה, לרמז שצפת היא מוכנת ומזומנת להשיג בה שכל עומקה של התורה וסודותיה, כי אין אורף זך בכל ארץ ישראל כמו אורף צפת, וסיים, סוד הדר בעיר צפת יש לו יתרון על כל שאר ערי ארץ ישראל, והנוקב שם, בעבור שהוא מקום גבוה ואוירו זך ונקי יותר מכל שאר ערי ארץ ישראל, במהרה שט נפשו ופורח למקום מערת המכפלה כדי לעבור משם לגן עדן התחתון [ולדבריו, מובן היטב מדוע זכתה העיר צפת לכינוי 'עיר המקובלים'...]. והביאו בספר שערי ירושלים (שער א, דף ה:).

והנה, מרן החתם סופר זיע"א ('שו"ת, יו"ד סי' רלד) הביא את דברי החס"ל, וכתב שודאי שמה שכתב במעלת צפת נגד כל ערי ארץ ישראל, היינו חוץ מירושלים, שחלילה להעלות על הדעת שקדושת שום עיר היא יותר מירושלים, וכתב שיש לפקפק ולומר שבזמן שבת המקדש היה קיים היתה ירושלים עדיפה, אבל חלילה לומר כן, ואיך יצויר שצפת היא גבוהה מירושלים ואוירה טוב מירושלים כמ"ש בחס"ל, והרי מקרא מפורש (דברים יז, ח) 'וקמת ועלית אל המקום - מכאן שגבוה בית המקדש מכל ארץ ישראל' (זבחים נד:). ומטעם זה, הוסיף החת"ס חידוש לדניא, יש להקדים נתינת צדקה לתושבי י-ם מתושבי כל הארץ וגם מאלו הדרים בעיר צפת [ודנים הפוסקים האם גם לדרים מחוץ לחומות יש חשיבות זון], ועת ע"ז מה שכתב החיד"א בברכי יוסף (יו"ד, רנא, ה) שיש להקדים בחלוקת הצדקה עושי מצוה ופועלי צדק יותר מן השאר, והישיבה ב-ים יש בה מצוה יותר משישיבה בא"י. וע"ש.

ומצאתי, שגם בספר דרשות החת"ס (בדפוס ישן ח"ב, דף שפט, טור ג' ד"ה על, ודף שצ, טור ב' ד"ה אך) כתב כע"ז דברים חריפים כע"ז, בהספדו על אנשי צפת שנהרגו ברעידת אדמה, ו'נהרגו אלפים נפשות מישראל ובהם כמה מאות תינוקות של בית-רבך, וכמה

משולחניו של העורך

חכמי ישראל אלופי יהודה וגאוניהם... ומהם כמה בתי כנסיות ובתי מדרשות, ודרש שם שסיבת רעידת האדמה היא כיון שבאותה תקופה כיבדו יהודי א"י את העיר צפת באופן שעלה על חיבתם ל-ם עיה"ק, על ידי 'ששמו פניהם לצפת כי שם קבור איש האלוקים רשב" במירון, והאר" בצפת, וכל העולים לא"י לא שמו פניהם אלא לצפת וטבריה, ו-ם נשכחה לגמרי והורד מכבודה', והקב"ה תבע את עלבונה של י-ם עיה"ק. ע"ש.

ובמהרה"ש בסנהדרין (ז,ז) כתב לגבי ישיבתו של 'לשכת הגזית' בעזרת בית-המקדש, ומשמם היו פוסקים דינים לכל עם ישראל, שהגמ' (שם) אומרת שזה בטיבורו של עולם, וז"ל: 'רצה לומר באמצע העולם, שהאוויר ממוזג ומקום מוכן לחכמה'. והיינו, שאוירה הוא טוב, לא קר מדי ולא חם מדי (אך לא מצד גובהו).

וברד"ק בתהלים (מה, ג) עה"פ "יפה נוף משוש כל הארץ", כתב, וז"ל: "כל אדם שיצא מנוף אחד לנוף אחר, יחלה בהשתנות האויר, ואויר א"י, כ"ש אויר ירושלים, היה יפה נוף והיה משוש כל הארץ, כי אפילו היו באים שם חולים היו מתרפאים, כי אוירה ממוזג וטוב". וכ"כ היעב"ן בסידורו (שיר של יום ב').

ומרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א סח על השנים שהיה נוסע בתקופת בין-הזמנים של חודש אב לצפת, ש'את מה שהוא מספיק ללמוד בבני ברק בשלושה שבועות, הוא מספיק בצפת בשבוע אחד..."

ולסיום: הגאון רבי חיים פלאגי זצ"ל בספרו ארצות החיים (עמ' כד, שער ז, אות ו) הביא מבנו הג"ר אברהם זצ"ל בספרו 'שמו אברהם' (ערך מערת המכפלה, דף לקח ע"ג), בשם דורשי רשומות, שהעיר צפת מכוונת כנגד כסא הכבוד, שנאמר בתהלים: "כי בחר ה' בציון איזה למושב לו", המילה 'אוה' בא"ת-ב"ש, היא 'צפת', והארץ עוד במעלותיה של העיר צפת [וכדבריו ראיתי בעוד כמה ספרים]. ובמק"א ראיתי, שמטעם זה, בחר הרדב"ז לשבת בעיה"ק צפת ת"ו.

ספרים בבית = לומדים גם בבית!
שי"ס, טור שני, רמב"ם וכו' במחירים הזולים בארץ (למט"ם בלבד).
מתחרה בכל הצעת מחיר. משלוחים לכל הארץ.
052-7176882